

Indoklás a Kiss Lajos-díj 2012. évi odaítéléséhez

A Kiss Lajos-díj alapító okirata szerint a díj odaítélésére 2 vagy 3 évenként kerülhet sor. A díjat a kuratórium első ízben 2006-ban, második alkalommal 2008-ban, majd harmadszor 2010-ben osztotta ki, s arra az álláspontra jutott, hogy az azóta eltelt két év során a magyar történeti névkutatás általában is, és az egyes kutatói teljesítményekre nézve is olyan jelentős eredményeket ért el, hogy ez a díj újbóli odaítélését 2012-ben ismét minden tekintetben indokolttá tette.

A kuratórium — mérlegelve a történeti névkutatásban az utóbbi években örvendetesen megszorodott magas szintű teljesítményeket — egyhangú véleménnyel úgy döntött, hogy a Kiss Lajos-díjat 2012-ben az alábbi indokok alapján dr. N. Fodor Jánosnak, az Eötvös Loránd Tudományegyetem Magyar Nyelvtörténeti, Szociolingvisztikai, Dialektológiai Tanszéke adjunktusának ítéli oda.

N. Fodor János tudományos kutatói pályája alig több mint egy évtizede indult, azonban máris jelentős sikereket mondhat magáénak. Közleményeinek száma — amelyek között három önállóan megjelent könyv is található — meghaladja a harmincat. Kutatásainak középpontjában a kései ómagyar kor személynevei állnak, e témakörben — elméleti és módszertani tekintetben egyaránt — fontos új eredményekkel gazdagította a történeti névkutatást.

N. Fodor János 1976-ban született Kisvárdán. Középiskolai tanulmányait a Debreceni Református Kollégiumban végezte, majd a Károli Gáspár Református Egyetemen szerzett magyar-történelem szakos tanári diplomát. Ezt követően az Eötvös Loránd Tudományegyetem Nyelvtudományi Doktori iskolájában a magyar nyelvészeti program hallgatója lett. 2008-ban summa cum laude minősítéssel védte meg doktori értekezését *Északkelet-Magyarország személyneveinek komplex nyelvi elemzése (1401–1526)* címmel, és nyerte el a PhD címet.

Kutatásainak homlokterében a disszertáció címében is megjelölt téma áll: a magyar személynevek történetének egy olyan időszakát vizsgálja, amely — tekintve, hogy a családnevek létrejötte és megszilárdulása a kései ómagyar korra esik — meghatározó hatással volt az egész magyar személynévrendszer struktúrájának átalakulására. E tágabb témakörrel mintegy tucatnyi tanulmánya foglalkozik. Empirikus vizsgálatait a magyar nyelvterületnek az északkeleti részére összpontosulnak. Első könyve *Tiszakönyök családnevei 1560-ból* címen jelent meg 2002-ben a Magyar Névtani Dolgozatok 170. számaként. Doktori értekezésének anyaga — amelyet két önálló kötetben tett közzé — is részben ide kapcsolódik: 2010-ben közreadta *A Felső-Tisza-vidék késő középkori személyneveinek szótárát*-t, amely nagy filológiai gondossággal egybeállított és megszerkesztett igen gazdag névanyagot közöl. E munka ikerkötete, a *Személynevek rendszere a kései ómagyar korban*, már címével is jelzi a szélesebb körű általánosítás és a rendszertani feldolgozás szándékát.

N. Fodor János a névkutatást komplex tudományként műveli, ami persze ebben a szakmában eleve elvárható közelítésmód, ám ő a szokásosnál is összetettebb hátteret igyekszik vázolni a névjelenségek mögé. Több tanulmányban vizsgálta a korabeli nyelvjárási állapotokat, ezek közül itt csak kettőt említünk meg: *Adalék a XVI. századi nyelvjárásaink kutatásához, Az ómagyar kori magánhangzórendszert érintő hangeltolódás tendenciájának nyelvjárási vonatkozásai*. Publikációinak egy része átnyúlik a történettudomány területére is: vizsgálta többek között a XIII–XIV. század társadalmi és politikai változásait Szabolcs vármegyében, illetve Szabolcs vármegye igazgatását és tisztségviselőit a XIV. században. Mindez pedig jelentős mértékben hozzájárulhatott ahhoz, hogy munkáiban a korabeli névviselési szokásokat társadalmi és szélesebb nyelvhasználati háttérrel együtt ragadhassa meg.

N. Fodor János munkáit mindemellett erős elméleti érdeklődés is jellemzi. A névrendszer változásának jellemzésében biztos kézzel épít a tudományterület korábbi eredményeire, de emellett új szemléleti formák is megjelennek elemzéseiben. Jó érzékkel keresi a rendszertani kapcsolatok szélesebb összefüggéseit, amelyek új megvilágításba helyezhetik a kérdéskör egészét és egyes részleteit egyaránt. Úgy is fogalmazhatunk: közelítésmódjában határozottan kitűnik a történeti személynévkutatás megújításának szándéka. E törekvése leghatározottabban *A magyar családnevek új szempontú rendszerezési lehetőségéről* című tanulmányában fogalmazódott meg. Az utóbbi időben figyelme egy történeti magyar családnévatlasz létrehozása felé fordult, amely névtörténeti és névföldrajzi tekintetben ugyan csak komoly eredményeket ígér.

N. Fodor János az ELTE oktatójaként dolgozik, 2001-től tanársegédi, majd 2009-től adjunktusi státusban. A névkutatás helyet kap oktatómunkájában is. 2005-től ő szerkeszti a Magyar Névtani Értekezések című sorozatot.

Tevékenységét 2007-ben az Oktatási Minisztérium Deák Ferenc Ösztöndíjjal, a Magyar Tudományos Akadémia pedig 2011-ben Bolyai János Kutatási Ösztöndíjjal ismerte el.

A fentieket mérlegelve a Kiss Lajos-díj kuratóriuma úgy döntött, hogy 2012-ben e tudományos díjat az eddigiekben végzett tudományos munkája elismeréseként N. Fodor Jánosnak ítéli oda.

Debrecen, 2012. június 2.

Dr. Hoffmann István Dr. Nyirkos István Orosz László Dr. Solymosi László
a kuratórium elnöke a kuratórium tagja a kuratórium tagja a kuratórium tagja